

Text 1 – Text 6

Av upphovsrättsliga skäl kan vi inte publicera texterna till provet i läsförståelse, men nedan hittar du länkar där du kan få tag i texterna som uppgifterna baseras på. Observera att en del texter kan finnas bakom betalvägg.

Originaltexterna kan ibland revideras eller förkortas när de används i Tisus vilket innebär att exemplen inte alltid är helt representativa för texterna i ett riktigt prov.

Text 1

Fritt skolval: <https://www.svd.se/systemet-med-fritt-skolval-maste-bytas-ut>

Text 2

En värld med fler vuxna: <https://www.dn.se/goda-nyheter/en-varld-med-fler-vuxna/>

Text 3

Läkekonsten: <https://www.lu.se/artikel/digerdod-slog-ut-kunskap-om-lakekonst>

Text 4

Partiklar: <https://fof.se/tidning/2009/3/artikel/partiklarna-vi-aldrig-andas-ut-igen>

Text 5

Polarisering: <https://www.dn.se/ledare/signerat/lisa-magnusson-kanske-ar-inte-polariseringen-det-stora-problemet/>

Text 6

Ungas förutsättningar för hållbar konsumtion: <http://naturvardsverket.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1072531&dswid=-4173>

OBS! Svaren på uppgifterna till Text 6 hittas i kapitel 7, 8, 9 och 10.

Efternamn	_____
Förnamn	_____
Personnummer/födelsedatum	_____
Provort	_____

Sammanställning av poäng

Text	1–5	6	Totalt
Poäng			

Instruktion

Provet i läsförståelse omfattar två delar

Total tid: 75 minuter

Inga hjälpmedel är tillåtna.

Del 1: Närläsning och översiktsläsning (Text 1–5)

Besvara frågorna som finns i detta häfte. *Observera* att endast *ett* alternativ (A, B, C; alternativt *ja* eller *nej*) är riktigt för varje fråga. Markera det svar du väljer med en ring runt bokstaven. Ibland ska du själv formulera dina svar. Skriv svaret på linjen. Svaren ska finnas i texten. Skriv dina svar i detta uppgiftshäfte.

Tid: 50 minuter

Del 2: Sökläsning/informationssökning (Text 6)

Sökläsningssuppgiften påbörjas när 25 minuter återstår.

Sök efter de rätta svaren på frågorna som finns i detta häfte. Besvara varje fråga mycket kortfattat. Svaren ska finnas i texten. Skriv dina svar i detta uppgiftshäfte.

Tid: 25 minuter

Exempel på hur du ska ange dina svar:

1. Fråga med flera svarsalternativ:

Vilken är Sveriges huvudstad?

- A Stockholm
- B Malmö
- C Göteborg

2. Påstående:

Stockholm är Sveriges huvudstad. Ja

3. Eget svar:

Vilken är Sveriges huvudstad?

Stockholm

Text 1

Fritt skolval

(8 poäng)

1. På vilket sätt har det fria skolvalet påverkat skolan?

- A Verksamheten i skolan bedrivs utan statlig kontroll.
- B Lärare har svårt att utöva sitt arbete på ett yrkesmässigt sätt.
- C Elever har fått större möjligheter att påverka undervisningen.

2. Frågan om det fria skolvalet har enligt författarna ...

- A diskuterats tidigare i olika sammanhang.
- B inte uppmärksammas i debatten tidigare.
- C medvetet dolts som något oproblemiskt.

3. Hur förhåller sig författarna till Skolkommissionens förslag?

- A De har en avvikande mening.
- B De håller delvis med om det.
- C De är helt på samma linje.

4. Vilken uppmaning ger författarna till politikerna?

- A Bevilja större riktade anslag till resurssvaga skolor.
- B Ersätt det nuvarande skolvalssystemet med ett nytt.
- C Skärp kraven på dem som bedriver skolverksamhet.

5. Författarna är kritiska till det fria skolvalet eftersom systemet ...

- A inte tillämpas överallt i Sverige.
- B skapar klyftor i samhället.
- C ställer låga krav på kvalitet.

6. Har följande påståenden stöd i texten? Svara *Ja* eller *Nej* efter varje påstående.

- (i) Det vore bra att införa obligatoriskt skolval.
- (ii) Författarna tycker att elevernas betyg är ett pålitligt bevis på skolans kvalitet.

Ja/Nej

7. Vad är huvudsyftet med texten?

- A Utreda konsekvenserna av införandet av det fria skolvalet.
- B Redogöra för situationen som det fria skolvalet har lett till.
- C Övertyga om behovet av förändring av det fria skolvalet.

Text 2

En värld med fler vuxna

(4 poäng)

1. Vilken är den viktigaste förklaringen till att jordens befolkning kommer att fortsätta växa efter 2058, enligt artikeln?

- A Den yngre generationen växer upp och får egna barn.
- B Barnadödligheten kommer att fortsätta sjunka.
- C Människor lever längre än tidigare generationer.

2. Hur många människor mellan 45 och 60 år kommer det att finnas på jorden år 2028?

3. Vilket år är det första året som nämns i artikeln då det kommer att finnas lika många 25-åringar som 50-åringar?

4. Det huvudsakliga syftet med mönstren i diagrammet är att göra det lättare att ...

- A se antalet avlidna och födda.
- B följa de olika generationerna.
- C visa att världens befolkning ökar.

Text 3

Läkekonsten

(6 poäng)

1. Vad är textens främsta syfte?

- A utreda
- B presentera
- C recensera

2. Johanna Bergqvists undersökning visar att den medeltida läkekonsten i klostren före pesten ...

- A fördes vidare på samma sätt som läkekonsten i det övriga samhället.
- B byggde på samma kunskap som läkekonsten i det övriga samhället.
- C hade ett annat ursprung än läkekonsten i det övriga samhället.

3. Vad visar resultaten från Johanna Bergqvists undersökning om medeltida läkekonst?

- A Resultaten stämmer överens med vad som har varit känt tidigare.
- B Resultaten går inte att jämföra med vad som har varit känt tidigare.
- C Resultaten stämmer delvis överens med vad som har varit känt tidigare.

4. Stämmer följande påståenden med vad som sägs i texten om digerdödens konsekvenser för läkekonsten? Svara *Ja* eller *Nej* efter varje påstående.

Ja/Nej

- (i) Den erfarenhetsbaserade kunskapen ersattes av kunskap baserad på skriftliga källor. _____
- (ii) Läkekonsten blev mer lik den i andra länder i Europa. _____

5. Hur har synen på hälsa idag förändrats jämfört med under medeltiden?

- A Den är i stort sett oförändrad.
- B Den är mer resultatriktad.
- C Den är mer omfattande.

Text 4

Partiklar

(7 poäng)

1. Vad är den huvudsakliga bristen när man undersöker luftföroreningars hälsoeffekter?

- A Man använder felaktiga teoretiska modeller.
- B Man utgår ifrån opålitliga statistiska metoder.
- C Man mäter inte det som faktiskt påverkar hälsan.

2. Studien om fysisk aktivitet och partikelupptag ...

- A gav forskarna nya insikter om centrala faktorer som påverkar individers partikelupptag.
- B bekräftade det forskarna redan visste om partikelupptag vid fysisk ansträngning.
- C ifrågasatte tidigare forskning om andningsrytmens roll för partikelupptaget.

3. Tack vare de studier som nämns i texten är det sannolikt att man i framtiden kan komma att ...

- A införa hårdare restriktioner för vedeldning inomhus.
- B sänka gränsen för mängden farliga partiklar i luften.
- C räkna in fler faktorer när man reglerar luftutsläpp.

4. Har följande påståenden stöd i texten? Svara Ja eller Nej efter varje påstående.

- (i) Det är farligare att inandas avgaspartiklar än partiklar från vedrök. _____
- (ii) I dagsläget saknas det bevis för att luftpartiklar kan orsaka sjukdom. _____
- (iii) Det krävs långvarig exponering för luftföroreningar för att människan ska ta skada. _____

Ja/Nej

5. Den huvudsakliga anledningen till att författaren redogör för studierna från Lund är att ...

- A ge läsaren information om den pågående forskningen om partiklarnas hälsoeffekter.
- B visa att nya metoder kan ge en mer allsidig bild av hur partiklar hamnar i kroppen.
- C beskriva tidigare okända egenskaper hos de farliga partiklar som vi dagligen andas in.

Text 5

Polarisering

(5 poäng)

1. Textens huvudsakliga syfte är att ...

- A diskutera polariseringen i samhället som en negativ faktor.
- B ge förslag till hur polariseringen på nätet kan motverkas.
- C redogöra för ny forskning om polarisering och dess effekter.

2. Vilken av följande slutsatser kan dras utifrån texten?

- A Om vi spenderar mer tid på sociala medier blir vi mer öppna gentemot oliktankande.
- B Den enda möjligheten att motverka polarisering på nätet är att stänga hatsajter.
- C Polarisering mellan sociala grupper skulle finnas även utan sociala medier.

3. Vilken roll spelar de sociala mediernas utformning för polariseringen, enligt författaren?

- A De bidrar i viss utsträckning till polariseringen.
- B De har ingen betydelse för polariseringen.
- C De spelar en allt mindre roll i polariseringen.

4. Vad är det viktigaste vi kan göra för att minska polariseringen, enligt författaren?

- A Vara mer artiga gentemot varandra på nätet.
- B Tillåta oss att vara mer osäkra i våra åsikter.
- C Stänga ute människor som betar sig illa.

5. Hur ser författaren på relationen mellan politik och polarisering?

- A Att skillnaderna mellan politiska partier blir mindre tydliga gör att polariseringen minskar.
- B Sociala medier har gjort det enklare att ifrågasätta sin egen politiska identitet.
- C Människor är idag mer övertygade om att de själva har helt rätt och andra helt fel.

Text 6

Ungas förutsättningar för hållbar konsumtion

(15 poäng)

Svara kort på följande frågor. Hämta svaren direkt från texten.

Det räcker ofta med bara ett ord eller en fras. **Observera att svaret måste finnas i texten.**

1. Vilka **två** faktorer avgör ofta vilka produkter ungdomar väljer att köpa?
Två svar krävs.

2. Vilken typ av TV-sänd reklam minns ungdomar bäst?

3. Varför minskade ungdomar sin elkonsumtion enligt en dansk studie?

4. Hur ser niondeklassare på mat som är onyttig? **Ett** svar räcker.

5. Vad är viktigare än pris när ungdomar i eget hushåll ska handla mat?

6. Vad är viktigt för modekonsumentgrupperna *Begrundande* och *Förberedelse* och som de har gemensamt när de köper kläder?

7. Vilket massmedium har störst effekt på ungdomar när det gäller reklam och marknadsföring?

8. Vilken modekonsumentgrupp handlar kläder mest miljövänligt?
Skriv *namnet* på gruppen.

9. Vilken samhällsklass står för den största konsumtionen av krävmärkta produkter?

10. Vilka miljömärkningar på kläder är de vanligaste som ungdomar känner till?
Två svar krävs.

11. Vilka personer har stor inverkan på ungdomar när det gäller deras val av konsumtion?

12. Nämn **två** exempel på hållbara aktiviteter där föräldrar visar ett större engagemang än sina barn. **Två** svar krävs.

13. Varför ökar inte ungdomars hållbara konsumtion av kläder? **Ett** svar räcker.

14. Vilken av grupperna med unga modekonsumenter kommer troligtvis att fortsätta handla kläder på ett sätt som inte är hållbart? Skriv *namnet* på gruppen.

15. Vad är det positiva med att ungdomar konsumerar nyheter via massmedia?

Facit

(1 poäng per rätt svar, max 45 poäng.
30 p del 1, 15 p del 2)

Text 1 Fritt skolval

8 p

- Fråga 1 B
Fråga 2 A
Fråga 3 A
Fråga 4 B
Fråga 5 B
Fråga 6 (i) Nej
(ii) Nej
Fråga 7 C

Text 2 En värld med fler vuxna

4 p

- Fråga 1 A
Fråga 2 1 miljard
Fråga 3 2043
Fråga 4 B

Text 3 Läkekonsten

6 p

- Fråga 1 B
Fråga 2 C
Fråga 3 C
Fråga 4 (i) Ja
(ii) Ja
Fråga 5 C*

Text 4 Partiklar

7 p

- Fråga 1 C
Fråga 2 A
Fråga 3 C
Fråga 4 (i) Ja
(ii) Nej
(iii) Nej
Fråga 5 B

* Stycket där svaret på fråga 5 (Text 3) finns innehåller citat på danska respektive engelska. Om en text som används i Tisus innehåller formuleringar på andra språk än svenska brukar dessa antingen strykas eller översättas.

Text 5 Polarisering

5 p

Fråga 1	A
Fråga 2	C
Fråga 3	A
Fråga 4	B
Fråga 5	C

Text 6 Ungas förutsättningar för hållbar konsumtion

15 p

- *Alternativa* svar markeras med snedstreck /.
- I fråga 1, 10 och 12 krävs *två* svar. Detta markeras med plustecken +.
- I fråga 8 och 14 krävs att testtagaren namnger gruppen, dvs. ”grupp 1”, ”första gruppen” eller liknande är *inte* ett korrekt svar.
- Information som *kan* finnas i ett godkänt svar anges inom parentes ().

-
1. pris + kvalitet
 2. livsmedelsreklam (för onyttiga livsmedel)
 3. de kunde se sin elförbrukning / (de fick) mätinstrument (som) visade deras elkonsumtion (i realtid) / de fick feedback
 4. rolig / modern / onaturlig / konstgjord
 5. smak
 6. priset (ses som en central faktor)
 7. TV
 8. Handling och upprätthållande
 9. tjänstemannaklassen
 10. Svanen + Bra miljöval
 11. föräldrarna
 12. sopsortering + energibesparing
 13. dålig tillgång / dåligt utbud / för högt pris / för lite information (om hållbara kläder) / tillgänglighet / pris(et)
 14. Förnekande
 15. (det) skapar engagemang (i miljöfrågor) / miljömässigt agerande / väcker medvetenhet i miljöfrågor

Tisus – Exempel på provuppgifter

Test i svenska för universitets- och högskolestudier

Kommentarer till sökläsnings (Text 6)

När man arbetar med sökläsnings gäller det att snabbt hitta viss information och då hinner man inte läsa igenom hela texten, utan man får ta fasta på eventuella rubriker, nyckelord eller det finstilta. Strategin är att i första hand leta efter nyckelord, eller synonyma uttryck, i rubriker, underrubriker, och sedan i den löpande texten under rubrikerna.

Poängsättning

Rätt svar ger en poäng.

Vissa frågor kräver att du anger *två* svar, exempelvis fråga 1: *Vilka två faktorer avgör ofta vilka produkter ungdomar väljer att köpa?* För att få en poäng krävs alltså att du svarar ”pris + kvalitet”.

Det finns även frågor där flera alternativa svar är möjliga, till exempel fråga 4: *Hur ser niondeklassare på mat som är onyttig?* **Ett** svar räcker. För att få en poäng ska du ange ett av alternativen ”rolig / modern / onaturlig / konstgjord”.

Tänk på att alla svar går att finna i texten. Om du på fråga 13: *Varför ökar inte ungdomars hållbara konsumtion av kläder?* nämner en orsak som mycket väl kan vara sann, så är det ändå inte ett godtagbart svar om denna orsak inte återfinns i texten.

Att hitta rätt svar

Söka efter nyckelord

Ofta hittar man i texten en rubrik med samma nyckelord som i uppgiften. Det gäller till exempel fråga 2: *Vilket massmedium har störst effekt på ungdomar när det gäller reklam och marknadsföring?* Här hittar man huvudrubriken ”Andras betydelse för ungas konsumtion” och underrubriken ”Reklam och misstro” och söker svaret där. Nu återstår att komma fram till vad som är rätt svar. I texten nämns inte explicit orden ”massmedium” och ”effekt”. Men istället nämns ”mediet” som har samma innebörd som ”massmedium” och ”påverkan” som har samma innebörd som ”effekt”, och där kan man finna svaret på frågan, nämligen ”TV”.

Söka i flera steg

Ibland framgår matchningen mellan orden i frågorna och rubrikerna inte lika tydligt. Det kan till exempel vara ett annat ord i frågan än nyckelordet som matchar rubriken, eller en synonym till ett ord i frågan som återfinns i en rubrik. Sådana frågor är svårare då man måste gå flera steg, från att söka på ett ord till ett annat tills man hittar en matchning. Ett exempel på det är i fråga 10: *Vilka miljömärkningar på kläder är de vanligaste som ungdomar känner till?* **Två** svar krävs. Det korrekta svaret är ”Svanen + Bra miljöval” vilket återfinns under huvudrubriken ”Hållbar klädkonsumtion” och underrubriken ”Kläder i glappet mellan miljökunskap och beteende”. För en poäng måste båda svaren anges. En svårighet är att en sökning på ordet ”miljömärkningar” i inledningen av frågan inte leder till det rätta svaret, utan det är frasen ”kläder” som leder till huvudrubriken samt nyckelorden ”miljö” och ”känner till” som leder till ordet ”miljökunskap” i underrubriken, under vilken man hittar rätt svar.

Att svara med ord, fras eller mening

Svaren på frågorna kan utgöras av ett ord, en fras eller en mening. Ett exempel på en fråga som bara kräver att man svarar med ett ord är fråga 5: *Vad är viktigare än pris när ungdomar i eget hushåll ska handla mat?* där det korrekta svaret är ”smak”.

Exempel på en fråga där svaret utgörs av en fras eller mening är fråga 15: *Vad är det positiva med att ungdomar konsumerar nyheter via massmedia?* För att få en poäng ska du ange ett av följande alternativ: ”(det) skapar engagemang (i miljöfrågor) / miljömässigt agerande / väcker medvetenhet i miljöfrågor”. Här finns alltså tre olika svar som har stöd i texten och någon av dessa fraser/meningar måste anges för att svaret ska vara godkänt. Orden inom parentes kan men måste inte vara med.

